PRELIMINARŪS 2006 M. ARCHEOLOGINIŲ KASINĖJIMŲ ZOOARCHEOLOGINĖS MEDŽIAGOS TYRIMŲ REZULTATAI

Linas DAUGNORA, Vida DAUGNORIENĖ, Vaidotas SUNCOVAS

Kauno senamiestis, 3 kvartalas, sklypas Santakos g. 14 (A. Žalnieriaus 2006 m. tyrinėjimai).

Atlikus perkasos 1 *sluoksniuose 2, 4* iškastos kaulinės medžiagos analizę, identifikuoti 63 kaulai. Dauguma kaulų – galvijo (27 kaulai ar jų fragmentai). Identifikuoti 3 ožkos / avies, 11 kiaulės, 4 arklio, 1 vištos kaulas (šlaunikaulis). Laukiniams gyvūnams priskirtas tauro / stumbro kaukolės fragmentas ir mentės distalinė dalis. Nepavyko nustatyti 15 kaulų fragmentų. Nustatytas galvijo amžius buvo 42–48 mėn., ožkos / avies – 3–5 ir 18–36 mėn. (MIS – 2), kiaulių amžius svyravo iki 30 ir 42 mėn. (MIS – 2). Arklio kauluose nustatyta patologija. Rasti skersai kirsti galvijų pėdos kaulai bei šonkaulių fragmentai.

Atlikus perkasos 2 *sluoksnyje 2* iškastos kaulinės medžiagos (110 kaulų bei jų fragmentų) analizę, identifikuoti 67 galvijo, 3 ožkos / avies, 8 kiaulės, 1 arklio, 2 tauro / stumbro kaulai, 1 vištos (šlaunikaulis) kaulas. Nepavyko nustatyti 28 kaulų fragmentų (iš jų – 15 šonkaulių). Šioje kolekcijoje atkreiptinas dėmesys į galvijo pirmojo kaklo slankstelio, stipinkaulio bei apatinio žandikaulio kauluose pastebėtas kirčių žymes.

Atlikus perkasos 3 *1 sluoksnyje* iškastų 1237 kaulų analizę, galvijui priskirti 836 (MIS – 54; 67,58% bendro kaulų skaičiaus), aviai / ožkai – 35 (MIS – 1; 2,83%), kiaulei – 89 (MIS – 7; 7,19%), arkliui – 12 (MIS – 1; 0,97%), taurui / stumbrui – 6 (MIS – 1; 0,49%), briedžiui – 7 (MIS – 1; 0,56%) kaulai ar jų fragmentai. Gyvūnų priklausomybės nepavyko nustatyti 252 (20,37%) kaulų fragmentams (iš jų 87 – šonkauliai). Analizuojant galvijų kaulus nustatyta, kad jie priklausė 4–5, 5–6, 15–18, 24–28, 24–30, 36–42 ir 42–48 mėn. amžiaus individams. Papildomai nustatyta dantų trynimosi anomalija ir apatinio žandikaulio sąnario uždegimas. Avies / ožkos amžius buvo 3–5 mėn. Analizuojant kiaulių kaulus bei jų fragmentus identifikuoti 4–6, 7–13, 24, 17–22, 24–30, 36 ir 42 mėn. amžiaus individų kaulai. Identifikuoti šuns alkūnkaulis ir šlaunikaulis bei tauriojo elnio dantis. Nustatyta tauro / stumbro plaštakos kaulo patologija ir arklio grifelinio kauliuko (IV) suaugimas su trečiuoju plaštakos kaulu. Atlikus paukščių kaulų tyrimą, pavieniai kaulai priskirti naminės žąsies (2 kaulai) bei vištos griaučiams.

Jaučakių piliakalnio papėdės gyvenvietė (Kauno r.) (A. Vaškelio 2006 m. tyrinėjimai).

Ištyrus atskirus plotus identifikuoti laukinių gyvūnų, naminių gyvulių ir žuvų kaulų fragmentai.

Plotas III, *duobė 1*. 2 kiaulės / šerno krūminiai dantys (M3), 2 avies / ožkos krūminiai dantys, lydekos (*cleitrum*) kaulas.

Perkasa III, *duobė 1*. Tauriojo elnio rago fragmentas, šerno / kiaulės viršutinio žandikaulio fragmentas su M2 ir M3, kiaulės kaplys (J3), kiaulės viršutinio žandikaulio fragmentas su P4 ir M1, avies / ožkos juosmens slankstelio fragmentas, degintas alkūnkaulio fragmentas (galvijo?), kiaulės proksimalinis pirštakaulis, galvijo apynagės pirštakaulis. Nenustatyti: šlaunikaulio fragmentas ir šonkaulio fragmentas.

Duobė 4. Avies / ožkos dubens kaulo fragmentas (kairė koja), galvijo kaukolės fragmentas, 4 galvijo uodegos slanksteliai, galvijo antrasis pirštakaulis (sąnarinio paviršiaus patologija). Nenustatyti: šonkaulio fragmentas, 4 smulkūs kaulų fragmentai.

Duobė 6. Galvijo kelio girnelė, galvijo krūminis dantis, petikaulio fragmentas, kaukolės fragmentas (su periodontito požymiais), 4 vamzdinių kaulų fragmentai, šonkaulio fragmentas.

Duobė 8. Kiaulės kairės pusės dubens kaulo fragmentas, kaklo slankstelio fragmentas.

Duobė 10. Galvijo krūminis dantis, kiaulės / šerno krūminis dantis, kiaulės kaplys, avies / ožkos juosmens slankstelis, atrajotojo pirštakaulio fragmentas.

Perkasa IV, *duobė 1*. Galvijo stipinkaulio fragmentas (42–48 mėn.), galvijo centrinis kulno kaulas, galvijo krūminis dantis, kiaulės krūminiai dantys (M3 ir M2) (MIS – 2).

Duobė 2. Galvijo kairės pusės tarpinis žandikaulio kaulas, 2 galvijo krūtinės slanksteliai, kiaulės dešinės kojos alkūnkaulis (12 mėn.). Nenustatyti: mentės fragmentas, 4 kaulų fragmentai.

Perkasa V, *duobė 1*. Galvijo dešinės pusės apatinis žandikaulis, galvijo kaklo slankstelis, kiaulės kairės kojos petikaulio fragmentas, apynagės kaulas (galvijo?, sąnarinio paviršiaus patologija). Nenustatyti: 4 kaulų fragmentai.

Duobė 3. 8 galvijo šonkaulių fragmentai, 2 galvijo kairės kojos dilbio kaulai (MIS – 2), galvijo plaštaka, atrajotojo (galvijo?) kairės kojos blauzdikaulis, 2 galvijo kulnakauliai (dešinės ir kairės kojos, MIS – 1), 2 galvijo I pirštakauliai, galvijo dešinės kojos šokikaulis, galvijo kairės kojos blauzdikaulis, atrajotojo *atlas* (kirstas pusiau). Nenustatytas: petikaulio fragmentas.

Duobė 4. Arklio viršutinis krūminis dantis, 2 galvijo kaukolės fragmentai, ožkos / avies krūminis dantis, šerno dantys (M3 ir M2) kartu su kaukolės fragmentu, šerno / kiaulės alkūnkaulio fragmentas, kiškio kairės pusės apatinis žandikaulis, dešinės kojos šlaunikaulis (abi epifizės atitrūkusios), 2 blauzdikauliai (abi epifizės atitrūkusios) ir 2 juosmens slanksteliai.

Duobė 4, prieduobė 5. Galvijo dešinės kojos kulnakaulis, galvijo naga, apatinio žandikaulio fragmentas. Nenustatyti: 2 kaulų fragmentai.

Perkasa V, *duobė 6*. 2 mentės fragmentai (vienas jų – kiaulės dešinės kojos).

Duobė 7. Lydekos (*operculum*) kaulas, briedžio dešinės kojos petikaulis, dešinės kojos alkūnkaulis, kairės kojos mentė, dešinės kojos blauzdikaulis ir kairės kojos plaštakos kaulas (MIS – 1). Nenustatyti: slankstelio fragmentas, vamzdinio kaulo fragmentas, 2 šonkaulių fragmentai.

Duobė 10. 2 kiaulės krūtinės skyriaus slanksteliai, 2 kiaulės šonkaulių fragmentai, 2 galvijo šonkaulių fragmentai.

Duobė 11. Galvijo premolaras (P2), atlantas (galvijo?), krūtinės slankstelio keterinė atauga, avies / ožkos krūtinės slankstelis (diskai atitrūkę), kairės kojos petikaulis (kiaulė?), kiaulės juosmens ar paskutinis krūtinės slankstelis, kaukolės fragmentas, 3 šonkaulių fragmentai.

Anaičių kaimas (Palangos sav.) (A. Bliujienės 2006 m. tyrinėjimai).

Perkasa. Ožkos kaulai (MIS – 2, viena jaunesnė kaip 23 mėn., kita – suaugusi): 4 stipinkauliai (dviejų distalinės epifizės atitrūkusios, MIS – 2), 4 blauzdikauliai (MIS – 2, vieno proksimalinė epifizė atitrūkusi), 4 šlaunikauliai (dviejų proksimalinės ir distalinės epi-

fizės atitrūkusios), 2 plaštakos kaulai (dešinės ir kairės pusės, MIS – 2), 3 mentės fragmentai, 4 dubens kaulų dalys (MIS – 2), apatinio žandikaulio fragmentas, kairės pusės petikauliai (MIS – 2, proksimalinės epifizės atitrūkusios). Vieno individo kaklo ir krūtinės skyriaus slankstelių diskai atitrūkę. Šonkaulių galvutės atitrūkusios.

Vilnius, Gedimino prospektas (G. Zabielos 2006 m. tyrinėjimai).

GpL 06 1. 3 kaulų fragmentai (1 kiaulės mentės fragmentas).

GpL 06 2. Galvijo dešinės kojos šokikaulis, atrajotojo kaklo slankstelio fragmentas (kirstas), vištos dešinės kojos petikaulis, nenustatytas fragmentas.

GpL 06 3. Galvijo dešinės kojos blauzdikaulio distalinė dalis, galvijo dubens kaulo fragmentas, 2 šonkaulių fragmentai, slankstelio fragmentas, plaštakos fragmentas, šonkaulio fragmentas (patologinio proceso pradžia), paukščio kaulo fragmentas, 3 nenustatyti fragmentai.

GpL 06 4. Galvijo kairės kojos kulnakaulis, galvijo plaštakos fragmentas, kiaulės šlaunikaulio fragmentas, vištos varnakaulis, vištos dešinės kojos petikaulis, dubens kaulo dalis (su kirčiais), pėdos fragmentas, 2 nenustatyti fragmentai.

GpL 06 5. Šonkaulio fragmentai su kirčio žymėmis, nenustatytas fragmentas.

GpL 06 6. Arklio pėdos kaulas.

GpL 06 7. Galvijo kryžkaulio fragmentas, kiaulės petikaulio fragmentas (distalinė epifizė atitrūkusi), kiškio dubens kaulo fragmentas.

GpL 06 7. Atrajotojo slankstelio fragmentas (kirstas skersai juosmens), dubens kaulo fragmentas, jauno gyvulio dubens kaulo fragmentas, blauzdikaulio fragmentas (proksimalinė epifizė atitrūkusi, pjovimo žymės), juosmens slankstelio fragmentas, juosmens slankstelio kūnas (kirstas), šlaunikaulio distalinės dalies fragmentas, mentės fragmentas, šonkaulio fragmentas, blauzdikaulio proksimalinė epifizė (atitrūkusi), vamzdinio kaulo fragmentas (kirstas), vamzdinio kaulo fragmentas, 2 paukščio kaulų fragmentai, 29 nenustatyti smulkūs kaulų fragmentai.

GpL 06 8. Jauno amžiaus (iki 12 mėn.) galvijo dešinės kojos petikaulis, alkūnkaulio fragmentas (gumburas atitrūkęs, 1 mėn. amžiaus), vištos pastaibis, 8 nenustatyti kaulų fragmentai.

GpL 06 9. Kiaulės dešinės kojos petikaulio distalinė dalis, galvijo viršutinio žandikaulio krūminis dantis, atrajotojo plaštakos fragmentas, galvijo pėdos fragmento dalis, petikaulio proksimalinės dalies fragmentas, atrajotojo antrasis kaklo slankstelis, klubakaulio fragmentas, šlaunikaulio fragmentas, blauzdikaulio fragmentas, šonkaulio fragmentas, 11 nenustatytų kaulų fragmentų.

GpL 06 10. Galvijo šokikaulio fragmentas (kirstas), mentės fragmentas.

Klaipėda, Turgaus g. 37 (G. Zabielos 2006 m. tyrinėjimai).

06/T37, P 25, *70–90 cm*. Galvijas: kairės pusės apatinio žandikaulio fragmentas, dešinės kojos mentė, 2 mentės fragmentai, dubens kaulo fragmentas, jauno amžiaus (3 mėn.) individo dubens kaulo fragmentas, krūtinės slankstelio fragmentas, kairės kojos alkūnkaulio fragmentas, juosmens slankstelio fragmentas (kirčių žymės), kairės kojos petikaulio fragmentas (amžius 11–12 mėn.), dešinės kojos petikaulio distalinė dalis (amžius 11–12 mėn.), kairės kojos šlaunikaulio fragmentas (amžius iki 42–48 mėn.), dešinės kojos plaštaka (amžius iki 24 mėn.), dešinės kojos pėdos proksi-

malinė dalis, dešinės kojos petikaulio fragmentas, kaukolės fragmentas, dešinės kojos kulnakaulio fragmentas, kairės kojos blauzdikaulio distalinis fragmentas, slankstelio fragmentas, dilbio kaulo fragmentas, dubens kaulo fragmentas (nesuaugę dubens kaulai, jaunas amžius), kairės kojos petikaulio distalinė dalis (2 fragmentai), mentės fragmentas, kaklo slankstelio fragmentas, krūtinės skyriaus slankstelio fragmentas, 2 dubens kaulo fragmentai, dešinės kojos šlaunikaulis (amžius 42–48 mėn.), petikaulio fragmentas, alkūnkaulio fragmentas, 2 stipinkaulio fragmentai, blauzdikaulio fragmentas (kirstas), dubens kaulo fragmentas, dešinės kojos blauzdikaulio fragmentas, pirmasis pirštakaulis, naga. Avis / ožka: kairės kojos mentė, kairės kojos blauzdikaulio fragmentas (kirstas), kairės kojos blauzdikaulio fragmentas, dešinės kojos blauzdikaulio epifizė (amžius iki 31–35 mėn.), dešinės kojos stipinkaulio fragmentas, kairės kojos dilbio kaulo distalinė dalis, dešinės kojos blauzdikaulio diafizė (kirsta). Kiaulė: dešinės kojos šlaunikaulio fragmentas (amžius 24–30 mėn.), dešinės kojos stipinkaulio proksimalinė dalis, kairės kojos kulnakaulio fragmentas, dubens kaulo fragmentas, kairės kojos blauzdikaulio diafizė, pirmasis pirštakaulis. Kiškis: kairės pusės dubens kaulo dalis, petikaulis. Višta: mentė, petikaulis, šlaunikaulis. Žąsis: mentė, sudėtinis blauzdos kaulas. Taip pat identifikuoti 2 paukščio šlaunikauliai, 8 nenustatyti paukščių kaulų fragmentai, kairės kojos alkūnkaulis, 15 vamzdinių kaulų fragmentų (galvijas?). Nenustatyti 34 vamzdinių kaulų fragmentai.

Atlikus Klaipėdoje, Turgaus g. 37, iškastų paukščių kaulų analizę, nustatytos naminių ir laukinių paukščių rūšys. Visuose kvadratuose ir gyliuose vyravo vištų ir naminių žąsų kaulai. Atskirais atvejais nustatyti naminės anties ar didžiosios anties pavieniai kaulai. Identifikuoti du gaidžio pastaibiai, kuriems nustatytos kaulo patologijos.

Kernavė, Lizdeikos piliakalnio papėdės gyvenvietė (A. Luchtano ir R. Vengalio 2006 m. tyrinėjimai).

Ištirti Lizdeikos piliakalnio papėdės gyvenvietės (XIV a.) kasinėjimų metu aptikti 2702 kaulai ir jų fragmentai. Susumavus visų kasinėtų plotų duomenis, naminių gyvūnų kaulų skaičius (toliau – KS) yra 746. Iš jų daugiausia galvijo (52,68%), kiaulės (24,93%), avies / ožkos (16,75%) kaulų. Arklio KS sudaro tik 4,28%, šuns – vos 0,40%. Tarp naminių gyvūnų kaulų identifikuota ir 14 paukščių kaulų. Tarp jų – vienas gaidžio pastaibis ir 6 vištos kaulai. Kiti 7 paukščių kaulų fragmentai neidentifikuoti. Pagal T. White metodiką atlikti minimalaus individų skaičiaus (MIS) nustatymai. Galvijo MIS tarp naminių gyvūnų yra 41,66%, kiaulės – 30,83%, avies / ožkos – 16,66%, arklio – 9,16%. Tarp paukščių yra po vieną gaidžio ir vištos individą (0,83%).

Identifikuota ir 70 laukinių gyvūnų kaulų. Tarp jų vyrauja tauro / stumbro kaulai (62,85%). Briedžio kaulai sudaro 24,28%, tauriojo elnio – 5,71%, lokio – 2,85%, kiškio – 1,42%. Tačiau visų laukinių gyvūnų MIS tėra 1 individas.

Piliakalnio papėdės gyvenvietės osteologinėje medžiagoje identifikuoti ir 4 graužikų kaulų fragmentai, 5 neidentifikuotų mėsėdžių kaulai bei 11 žuvų kaulų fragmentų (4 iš jų – lydekos, 1 – karšio, 6 – neidentifikuoti).

Iš visos surinktos osteologinės medžiagos didelės dalies nepavyko identifikuoti – net 1475 smulkių kaulų fragmentų. Tarp jų yra ir 101 degintas kaulų fragmentas.

Osteologinė medžiaga beveik netinka-

ma matavimams. Kai kurie kaulai – su ryškiomis kirtimo žymėmis (neaišku, ar jos atsirado prieš kaulams patenkant į archeologinę aplinką, ar bekasant). Iš ploto 2A, objekto 10 pavyko išmatuoti tauriojo elnio pėdos kairės pusės Bd (4,35 cm), galvijo kairės pusės plaštakos ilgį (18,82 cm). Iš ploto 2, objekto 1 pavyko išmatuoti tauro / stumbro kairės pusės blauzdikaulio distalinės dalies Bd (8,23 cm), tauro / stumbro pėdos distalinės dalies Bd (7,20 cm), arklio kairės pusės blauzdikaulio ilgį (32 cm).

Identifikuotos kai kurios patologijos. Plote 2, objekte 26 iškasti 6 arklio kaulai yra su patologija: 3 kulno kaulai ir 2 grifeliniai kaulai. Vienas plaštakos ir centrinis kulno kaulas yra suaugę (absoliutus uždegiminis špatas).

Nustatytas kai kurių gyvūnų amžius. Briedžio amžius pagal plote 1 rastą apatinio žandikaulio fragmentą yra 8–10 mėn. Plote 2, objekte 11 iškastas kiaulės apatinio žandikaulio fragmentas yra iki 1 mėn. amžiaus individo. Plote 6 aptikti 3 kaukolės fragmentai yra 1–2 mėn. amžiaus kiaulės, o kairės pusės viršutinio žandikaulio fragmentas – 2–3 mėn. amžiaus kiaulės.

PRELIMINARY ANALYSIS RESULTS FOR ZOOARCHAEOLOGICAL MATERIALS EXCAVATED IN 2006

Bones found at various archaeological sites and dating to different periods were studied in 2006 at the Osteological Laboratory of the LVA Department of Anatomy and Physiology. The osteological material excavated during archaeological expeditions is kept in the Laboratory's storage facilities.

PRELIMINARŪS 2006 M. ARCHEOLOGINIŲ KASINĖJIMŲ ANTROPOLOGINĖS MEDŽIAGOS TYRIMŲ REZULTATAI

Rimantas JANKAUSKAS, Arūnas BARKUS, Agnius URBANAVIČIUS

Po 2006 m. archeologinių tyrinėjimų sezono VU MF ištirti apie 878 asmenų palaikai iš griautinių (846 asmenų palaikai) ir degintinių (32 asmenų palaikai) palaidojimų (iš viso iš 34 paminklų). Buvo tiriamos taip pat ir ankstesnių sezonų metu rastos ir dėl įvairių priežasčių tik dabar gautos kremacijos; jas tiriant dalyvavo archeologas L. Kurila. Medžiaga išvalyta, konservuota, identifikuota ir dokumentuota. Mokslinės informacijos požiūriu vertinga medžiaga saugoma katedros saugyklose ir prieinama tolesniems detalesniems tyrimams. Žemiau pateikiama trumpa ištirtosios medžiagos charakteristika.

Geležies amžius

Degintiniai kapai

Ažušilė (Ignalinos r., V. Kliaugaitės 2006 m. tyrinėjimai).

Pilkapis 11, *suardytas degintinis kapas / kontrolinėse juostose*. 143 g visiškai perdegusių kaulų.

Identifikuota: kaukolės skliauto fragmentai (siūlės apkaulėjusios; 30–50 m.), kairiojo smilkinkaulio piramidė (vyras?), kairiojo viršutinio žandikaulio fragmentas, apatinio žandikaulio centrinė dalis (nuolatiniai dantys išdygę; vyras?), slankstelių fragmen-